

עד חמס". ודרשו חז"ל: "אל תשת עד חמס" [גולן].⁽⁵¹⁰⁾

פסלוהו.⁽⁵¹²⁾

ב. ומלוי בריבית, פסולים מדרבנן ולא מן התורה, מפני שהלוה נתן למלוה את ריבית מדעתו.⁽⁵¹³⁾

ג. ומפריחי יונים. המשתתף במשחק הימורים על יונים, שאומר אם יונתך תקדים את יונתי — הכסף נתון לך. והרי זה כעין משחק בקוביא.⁽⁵¹⁴⁾

ומדאורייתא אין גולן פסול לעדות, אלא כשנוטל ממון מחבירו שלא בהסכמתו, כעין שנאמר: "ויגזול [חטף] את החנית מיד המצרי" [שמואל ב כג].⁽⁵¹¹⁾ אבל משחק בקוביה, שאינו חוטף ממון חבירו, הרי הוא כשר לעדות מן התורה, אלא שחכמים

512. בגמרא מוכח שלא נמנו במשנתנו אלא גולנים מדרבנן.

ולפיכך פירש רש"י שהמשחק בקוביא אינו גולן מדאורייתא משום שאינו כעין "ויגזול את החנית מיד המצרי".

אבל התוספות כתבו, שהמשחק בקוביא אינו פסול מדאורייתא, כיון שאינו נחשב גולן בעיני עצמו, היות והמפסיד נותן את הממון מדעתו. ומשמע מדבריהם שהמשחק בקוביא עובר איסור דאורייתא, אלא שאינו יודע.

513. כך פירש רש"י, וזה כשיטתו בהערה הקודמת. ותוספות [שנחלקו על רש"י] כתבו, שמדובר בריבית דרבנן, או שמדובר אפילו בריבית דאורייתא אלא שאין המלוה בריבית יודע שהוא עובר איסור, מפני שנדמה לו שרק הממשכן את חבירו בעל כרחו עובר איסור, אבל הנוטל מחבירו מדעתו אינו עובר. והראשונים הקשו על פירוש זה.

והריטב"א פירש, שכוונת משנתנו לפסול את הלוה בריבית, והוא אינו פסול אלא מדרבנן, מפני שנראה לרוב בני אדם שלא אסרה תורה איסור ריבית אלא על המלוה.

514. כך פירש רש"י. וזו דעה אחת במסכת סנהדרין כה א. אבל רב חמא בר אושעיא מפרש

קונה אף מדאורייתא. [וכן נראה מדברי תוספות ד"ה אלון]. אבל עיין ב"ח חו"מ ר"ז. וש"ך ונתיבות שם.

510. רשע דחמס פסול לדברי הכל. והיינו רשע העובר עבירה מחמת חימוד ממון. ובכלל זה האוכל נבילות לתיאבון, שעושה זאת מחמת חימוד ממון, שבשר הנבילה זול יותר מבשר כשר. [סנהדרין כז א ורש"י שם].

רשע העובר עבירה שלא מחמת חימוד ממון [כגון האוכל נבילות להכעיס], נחלקו אביי ורבא בדינו: לאביי — פסול. [שחכמים דרשו "אל תשת רשע עד"] לרבא — כשר. והלכה כאביי. וכתב הרמב"ם עדות י ב שדוקא העובר על לאו שיש בו מלקות או מיתה הוא בכלל רשע הפסול לעדות. ומכל מקום גולן פסול לעדות אף על פי שאינו לוקה, משום שהוא בכלל עד חמס. שם הלכה ד, וכסף משנה שם. ועיין מנחת חינוך לז טו.

511. כך פירש רש"י. ונראה שכוונתו שאין גולן מדאורייתא אלא הנוטל ממון מחבירו נגד רצונו. וכמו שביארנו בפנים. וכן משמע קצת מרש"י ד"ה ומלוי בריבית. אבל הרש"ש הבין שכוונת רש"י שאין גולן דאורייתא אלא החוטף בזרוע, ולפיכך הקשה על רש"י שהרי אף הכופר בפקדון פסול מדאורייתא, אף על פי שאינו חוטף בזרוע.